

УДК 37.013.73:

<http://orcid.org/0000-0001-997-3668>

НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНЕ ВИХОВАННЯ В КРАЇНАХ ДАЛЕКОГО СХОДУ

А.А. Кравцов, аспірант ХНПУ імені Г.С. Сковороди

В статті проаналізовано досвід національно – патріотичного виховання в країнах Далекого Сходу (на прикладі Японії та Китаю). Визначено роль конфуціанської традиції у вихованні молоді. Зроблено висновок щодо впливу держави на формування патріотичних почуттів у молоді.

Ключові слова: патріотизм, націоналізм, Японія, Китай, держава.

Національно-патріотичне виховання молоді на сьогодні в багатьох країнах світу займає чільне місце у системі державних пріоритетів.

Теоретичні аспекти національно-патріотичного виховання висвітлюються в роботах філософів, педагогів, психологів, істориків, соціологів, тощо. Основні складові патріотичного виховання українців визначали українські дослідники в різні часи: Г. Сковорода, І. Франко, М. Костомаров, П. Куліш, Д. Донцов, М. Грушевський, Д. Чижевський та інші. Видатні педагоги – С. Русова, А. Макаренко, В. Сухомлинський та інші у своїх працях відводили велику увагу вихованню любові до своєї землі, рідної мови; поваги до історичного минулого, формуванню національної самосвідомості. Базовим психологічним механізмам патріотичного виховання присвячено роботи А. Афанасьєва, Л. Виготського, Г. Костюка, О. Леонтєва, В. Панка, В. Дзюби, О. Вишневецького, та інших. Серед зарубіжних дослідників теорія та практика національно-патріотичного виховання спирається на дослідження Дж. Бадетса, С. Фільда, Дж. Маршалла, І. Фрейзера, А. Харнетта та ін.

Метою статті є теоретичне осмислення сучасних підходів до розуміння сутності національно-патріотичного виховання молоді.

Дослідники виділяють наступні види патріотизму:

- етнічний патріотизм – це патріотизм, «...пов'язаний з утвердженням конкретизованих, спрощених образів народу, як правило, наділених позитивними рисами» (І. Кон) [1. С. 189]. Етнічний патріотизм спирається на

власне відношення до свого народу, на любові до рідної мови, культури, до власної історії тощо.

- державний патріотизм ґрунтується на державній ідеології та пов'язаний з почуттям громадянськості.
- територіальний (регіональний) патріотизм виходить з любові до того місця на землі, де народилася людина [1. С. 115-116].

Різноманітність та неоднозначність розуміння патріотизму пояснюється складною природою даного явища, його багатим змістом, розмаїттям форм прояву.

У країнах Далекого Сходу національно-патріотичне виховання є важливою складовою гуманітарної політики держави. Традиційне виховання в Японії та Китаї ґрунтується на ідеях конфуціанства – повага до держави та влади, обов'язок, доброзичливість, щирість та спирається на поняття «в ім'я загального забувати про особисте, в ім'я країни забувати про сім'ю».

В Японії питання національно-патріотичного виховання з часів Другої світової війни і до початку XXI століття майже не піднімалось. У «Фундаментальному законі про освіту», який було прийнято у 1947 р. відсутня будь яка згадка про патріотизм. У 2002 р. для шкіл було розроблено навчальний план Кабінетом Міністрів Японії, де було визначено основну мету – виховання «почуття любові до своєї країни». У 2003 р. відповідно до Постанови Уряду «Про свободу слова і патріотизм в Японії» було введено оцінки за патріотизм в школах всіх учнів з 11 років. Дане нововведення викликало гостру критику з боку громадськості оскільки «патріотизм учнів оцінити неможливо». Японська громадськість указувала на політизацію освіти та можливість погіршення відносин з Китаєм і Південною Кореєю. Звертали увагу на дефініції, що вживаються в законопроекті, такі як «любов до країни і до батьківщини», які можуть у багатьох викликати асоціації з націоналістичною ідеологією часів Другої світової війни.

З 2006 р. в результаті освітньої реформи та внесення змін до «Фундаментального закону про освіту» в школах ввели уроки патріотизму. На

вчителів покладається обов'язок посилити почуття національної гордості, власної гідності та поваги до народних традицій. Прем'єр міністр Японії Синдзо Абе зазначав: «Нашою метою є необхідність переглянути цей закон так, щоб почати виховувати молодих амбітних людей, які з гідністю будуватимуть свою країну».

Японці вшановують національну символіку – герб, гімн, прапор. Національний костюм – кімоно є загальноповсюдним предметом гардеробу.

КНР – це багатонаціональна держава, де мешкає п'ятдесят шість народностей. Питання національної єдності все ще залишається актуальним, що пов'язано із сепаратистськими рухами в Тибетському автономному районі та соціальною напругою і нестабільністю в Синьцзян – Уйгурському автономному окрузі. Однак, владою підкреслюється, що здійснення «китайської мрії» відповідає корінним інтересам всіх народностей країни. Так, Сі Цзіньпін у своєму виступі на сесії Всекитайських зборів народних представників і Всекитайського комітету Народної політичної консультативної ради Китаю 17 березня 2013 р заявив, що для здійснення «китайської мрії» потрібно йти «шляхом соціалізму з китайською специфікою» та оспівувати «китайський дух», основою якого є патріотизм.

У 2012 р. на XVIII-му з'їзді КПК було визначено дванадцять «ключових цінностей соціалізму»: багатство і могутність держави, демократія, цивілізація, гармонія, свобода, рівність, верховенство закону, патріотизм, справедливість, відданість справі, чесність, дружелюбність.

В навчальних закладах КНР відповідно до реформи системи освіти від 1985р. визначено загальну мету – здійснення «...виховання з метою підвищення якості особистості», що спирається на китайську традицію. Зазначено, що людина – це частка більшої спільності: сім'ї, роду, суспільства, нації, тому спочатку треба виховати і навчити людину, а вже згодом наділити її правами.

У директивах Державного комітету з освіти КНР вказується, що в процесі виховання необхідно враховувати вік та індивідуальні особливості

учнів, спираючись на правила поведінки, які були прийняті в 1981 р. для початкової та середньої школи окремо [2, С. 16 – 18].

Так, для початкової школи визначено «п'ять пунктів любові – до Батьківщини, народу, праці, науці і соціалізму» – патріотизм, колективізм, організованість і дисциплінованість, почуття відповідальності і обов'язку.

Для середньої школи сформульовано наступні компоненти виховання: патріотичне та соціалістичне виховання; виховання в дусі китайських морально-етичних традицій (колективізм, дисциплінованість, трудове виховання, правдивість); виховання здорового способу життя [3. С. 18-20].

В старшій школі зміст виховання вже набуває заідеологізованого характеру. Воно включає вивчення наступних програм і курсів: патріотичне виховання; курс знань по діалектичному і історичному матеріалізму; згуртованість народу і єдність держави; моральне виховання і традиційна китайська мораль; виховання для суспільно корисної праці і практичної діяльності тощо.

З метою національно-патріотичного виховання широко використовуються уроки музики. Так, Державний комітет з освіти КНР рекомендує для вивчення в загальноосвітніх школах серед низки музичних творів, наступні: Гімн країни, «Про Батьківщину», «Єдність – це сила», «Без компартії немає Китаю» та ін. [4, с. 33].

Відповідно ст. 6 Закону КНР «Про освіту», прийнятому в 1995 р., зазначено, що держава виховує у молоді патріотизм, колективізм, знайомить із ідеями правової системи держави, національної оборони країни, принципом єдності нації. У 2016 р. було прийнято директиву у освітній сфері, яка зазначала, що китайські учні та студенти повинні бути ще більше патріотично налаштованими і відданими партії. Міністерство освіти закликає до того, щоб «патріотичне виховання» супроводжувало всі етапи навчання, включаючи вивчення історії, культурної спадщини, відвідування музеїв тощо.

Головне місце в проведенні в життя школи офіційної державної політики відводиться вчителю. Студенти педагогічних вишів вивчають

теорію марксизму-ленінізму, ідеї Мао Цзедуна та Ден Сяопіна, китайські традиції, історію та культуру. Обов'язковим складовими виховання студентів-педагогів є: патріотичне виховання, виховання «китайського духу», виховання дисципліни і відповідальності; трудове виховання; естетичне виховання; виховання психологічних та морально-духовних якостей особистості.

За останні роки збільшено кількість патріотичних матеріалів в ЗМІ, Інтернеті, в партійних виданнях все частіше стали з'являтися звернення до молоді патріотичного спрямування, відкрито для відвідувачів безкоштовно державні музеї (Музей пам'яті Нанкінської різанини, Меморіальний музей Ляошеньської операції, Меморіальний музей війни китайського народу тощо).

Для підтримки патріотизму значне місце відведено заходам під час державних свят (День Молоді, День заснування КПК, День створення КНР тощо).

Отже, в КНР національно-патріотичне виховання є пріоритетним завданням держави та переслідує головну мету – виховувати молодь у відповідності до політики партії і держави, спрямовує всю роботу на формування соціалістичного духу з «китайською специфікою».

Таким чином, патріотичне виховання в країнах Далекого Сходу є основою в навчально-виховній роботі навчальних закладів та координується державними органами влади.

Література

1. Кон И.С. Психология предрассудка/Новый мир. – 1969. – №9. – с.186-193/
2. Основное образование в Китае. – Пекин, 1994. – 211с.
3. «Народная ежедневная газета». – 1995. – №9.
4. Базовое образование в Китае. – Пекин, 1994. – 194 с.

НАЦИОНАЛЬНО-ПАТРИОТИЧЕСКОЕ ВОСПИТАНИЕ В СТРАНАХ ДАЛЬНЕГО ВОСТОКА.

А.А. Кравцов

В статье проанализирован опыт национально – патриотического воспитания в странах Дальнего Востока (на примере Японии и Китая). Определена роль конфуцианской традиции в воспитании молодежи. Сделан вывод о влиянии государства на формирование патриотических чувств у молодежи.

Ключевые слова: патриотизм, национализм, Япония, Китай, государство.

NATIONAL – PATRIOTIC EDUCATION IN THE COUNTRIES OF THE FAR EAST

A. Kravtsov

The article analyzes the experience of national – patriotic education in the countries of the Far East (on the example of Japan and China).

The diversity and ambiguity of understanding of patriotism is explained by the complex nature of this phenomenon, its rich content, the diversity of forms of manifestation.

In the countries of the Far East, national-patriotic education is an important component of the humanitarian policy of the state. Traditional upbringing in Japan and China is based on the ideas of Confucianism – respect for the state and power, duty, benevolence, sincerity and is based on the notion "in the name of the general forget about the personal, in the name of the country, forget about the family".

An important place in the system of school education in Japan and China is given to teachers. Teachers have the duty to strengthen the feeling of national pride, dignity and respect for folk traditions.

Mandatory component of the education of students – teachers in the PRC is defined: patriotic education, upbringing of the "Chinese spirit", education of discipline and responsibility; labor education; aesthetic education; the upbringing of the psychological and moral-spiritual qualities of the individual.

In recent years, the number of patriotic materials has increased in the media, on the Internet, party publications have become increasingly frequent appeals to patriotic youth, in the PRC, public museums are open to visitors free of charge.

The population of these countries honors national symbols – coat of arms, anthem, flag, national clothes.

A conclusion is drawn about the state's influence on the formation of patriotic feelings in youth.

Key words: patriotism, nationalism, Japan, China, state.